

โครงการส่งเสริมและพัฒนาสินค้าเกษตรชีวภาพ (สมุนไพร) ปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 ของ (ส่วนราชการ) สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดพิษณุโลก

1. ประเด็นหรือเรื่องในการมีส่วนร่วม

กิจกรรมส่งเสริมสนับสนุนองค์ความรู้ในการผลิตพืชสมุนไพรให้มีคุณภาพมาตรฐานการพัฒนาความรู้และศักยภาพของเกษตรกร ยกระดับการปลูกพืชสมุนไพรและพัฒนาคุณภาพวัตถุดิบสมุนไพร การพัฒนาการผลิตพืชสมุนไพรสู่มาตรฐาน GAP พืชสมุนไพร Pre GAP ณ วิสาหกิจชุมชนปลูกและแปรรูปสมุนไพรทับยายเชียง ตำบลทับยายเชียง อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก และกิจกรรมการศึกษาดูงานการผลิตและแปรรูปพืชสมุนไพรที่มีคุณภาพและได้รับมาตรฐาน ในวันพฤหัสบดีที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๘ ณ วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดพิษณุโลก ตำบลวังทอง อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก

2. สรุปข้อมูลของผู้มีส่วนร่วม

เกษตรกร สมาชิกวิสาหกิจชุมชนปลูกและแปรรูปสมุนไพรทับยายเชียง หมู่ ๒ ตำบลทับยายเชียง อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก จำนวน ๓๐ ราย สามารถปรับเปลี่ยนระบบการผลิตพืชสมุนไพรสู่เกษตรปลอดภัย เข้าสู่มาตรฐาน GAP หรือเกษตรอินทรีย์ ส่งผลให้กลุ่มเกิดความเข้มแข็งทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม มีการแปรรูปวัตถุดิบสมุนไพรขั้นต้นที่มีคุณภาพ ส่งผลให้มูลค่าการจำหน่ายในรูปแบบวัตถุดิบเพิ่มขึ้น รวมทั้งสร้างมูลค่าเพิ่มจากผลิตภัณฑ์

3. ผลจากการมีส่วนร่วม

การส่งเสริมและพัฒนาสินค้าเกษตรชีวภาพ (สมุนไพร) เพื่อยกระดับการผลิตพืชสมุนไพร ที่มีศักยภาพ โดยการพัฒนาพื้นที่การปลูกพืชสมุนไพรเชิงเศรษฐกิจในเมืองสมุนไพร ให้เกษตรกรสามารถรวมเป็นวิสาหกิจชุมชนหรือแปลงใหญ่ ผลิตพืชสมุนไพรที่มีคุณภาพเข้าสู่มาตรฐาน GAP หรือเกษตรอินทรีย์ นำไปสู่เกษตรมูลค่าสูง และสามารถนำไปแปรรูปวัตถุดิบสมุนไพรเบื้องต้น เพื่อจำหน่ายหรือนำไปผลิตยาที่มีสาระสำคัญที่ตรงตามความต้องการของแหล่งจำหน่าย รวมทั้ง ช่วยส่งเสริมให้เกษตรกรและกลุ่มเกษตรกรที่ผลิตสมุนไพรมีรายได้เพิ่มขึ้น สามารถปรับเปลี่ยนระบบการผลิตพืชสมุนไพรสู่เกษตรปลอดภัย หรือเกษตรอินทรีย์ ซึ่งเป็นรูปแบบในการทำเกษตรกรรมยั่งยืน ส่งผลให้กลุ่มเกษตรกรเกิดความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

4. การนำผลจากการมีส่วนร่วมไปปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงานของหน่วยงาน

เมื่อวันที่ 17 มกราคม 2568 ได้จัดเวทีวิเคราะห์ศักยภาพของสมาชิก ณ วิสาหกิจชุมชนปลูกและแปรรูปสมุนไพรทับยายเชียง ตำบลทับยายเชียง อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก

วิสาหกิจชุมชนปลูกและแปรรูปสมุนไพรทับยายเชียง เริ่มดำเนินการเมื่อปี 2559 รวมกลุ่มเกษตรกรในพื้นที่ตำบลทับยายเชียง เพื่อปลูกพืชสมุนไพร มีกระบวนการและข้อตกลง คือ ให้ยืมพันธุ์พล ขมิ้นชัน ขมิ้นอ้อย ไปปลูกในพื้นที่ว่างของแต่ละครัวเรือน เมื่อเก็บเกี่ยวแล้วต้องนำผลผลิตที่ได้คืนให้กับกลุ่มในอัตรา 1.5 เท่าของจำนวนที่รับไปปลูก ผลผลิตที่เหลือจากใช้คืนวิสาหกิจชุมชนฯ จะรับซื้อคืนทั้งหมด จากการเก็บบันทึกข้อมูล ปรากฏว่าได้ปริมาณผลผลิต 10 เท่าโดยน้ำหนักของพันธุ์ที่ปลูก ช่วยให้สมาชิกกลุ่มเพิ่มรายได้อย่างพึงพอใจ ต่อมาปลายปี 2560 ได้จัดจัดตั้งเป็น “วิสาหกิจชุมชนปลูกและแปรรูปสมุนไพรทับยายเชียง” ผลิตสมุนไพรและผลิตภัณฑ์ จำหน่ายให้การแพทย์แผนไทยและแพทย์ทางเลือก โรงพยาบาลพรหมพิราม โรงพยาบาลบางกระทุ่ม วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธรจังหวัดพิษณุโลก และโรงงานและผู้บริโภคทั่วไป

ปัญหาของวิสาหกิจฯ จำแนกได้ดังนี้ 1) ยังไม่มีการวางแผนการผลิตที่ชัดเจน ซึ่งปัจจุบันอยู่ระหว่างวางแผนให้สมาชิกปลูกพืชสมุนไพรให้สามารถออกผลผลิตเพียงพอต่อความต้องการตลอดทั้งปี 2) สมาชิกบางรายในกลุ่ม มีปัญหาด้านแหล่งน้ำในช่วงฤดูแล้ง การแก้ปัญหาโดยการให้สมาชิกรายนั้น ปลูกพืชสมุนไพรใช้น้ำน้อย (โพร ขมิ้น โดยให้ปลูกก่อนฤดูฝน) 3) แปลงสมุนไพรของสมาชิก บางราย พบมีสารปนเปื้อน (แคดเมียม) แก้ไขโดยให้ปลูกพืชสมุนไพรชนิดอื่นที่ไม่ดูดสารแคดเมียม 4) ผลผลิตบางชนิดยังไม่ได้รับมาตรฐาน 5) สมุนไพรบางชนิดไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาด ทำให้ต้องหาเครือข่ายต่างจังหวัด ทั้งนี้ สมุนไพรที่ต้องการพัฒนาดังนี้ 1) ฝรั่งเศส 2) ใบบัวบก 3) เพชรสังฆาต 4) มะระขี้นก 5) โพร และ 6) ขมิ้นชัน

จากการวิเคราะห์ศักยภาพของวิสาหกิจฯ สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดพิษณุโลก จึงได้ร่วมบูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และจัดกระบวนการเรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตพืชสมุนไพรตามประเด็นความต้องการ ดังนี้

1. เนื้อหา / หลักสูตรที่ถ่ายทอด ประกอบด้วย 4 หลักสูตร 1) การวางแผนการผลิต โดยวิทยากรเจ้าหน้าที่จากสำนักงานเกษตรจังหวัดพิษณุโลก 2) การปรับปรุงบำรุงดิน เพื่อการปลูกพืชสมุนไพร โดยวิทยากรเจ้าหน้าที่จากสถานีพัฒนาที่ดินพิษณุโลก 3) การบริหารจัดการกลุ่ม โดยวิทยากร เจ้าหน้าที่จากสำนักงานสหกรณ์จังหวัดพิษณุโลก และ 4) การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืชสมุนไพร และการฝึกปฏิบัติการจดบันทึกตามข้อกำหนดเพื่อเตรียมความพร้อมการขอรับรองมาตรฐาน GAP พืชสมุนไพร (มกษ. 3502 - 2561) โดย เจ้าหน้าที่จาก สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 2 จังหวัดพิจิตร

2. การศึกษาดูงาน สถานที่ศึกษาดูงาน ณ วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดพิษณุโลก ตำบลวังทอง อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก ประเด็นที่ศึกษาดูงาน ดังนี้ 1) ประโยชน์และข้อจำกัดการใช้สมุนไพรกับแพทย์แผนไทย เกษตรกรมีความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับข้อดีของการใช้สมุนไพร 2) การใช้ประโยชน์จากส่วนต่างๆ ของพืชสมุนไพร ปริมาณของสารสำคัญในการออกฤทธิ์ที่ได้จากส่วนต่างๆ ของสมุนไพรแตกต่างกัน ตามระยะของการเจริญเติบโตของพืช และ 3) การตรวจสอบคุณภาพวัตถุดิบสมุนไพรเบื้องต้น การเก็บสมุนไพรสมุนไพรบางชนิดจำเป็นต้องผึ่งให้แห้งก่อนจะเก็บไว้

3. สรุปผลการดำเนินการจัดกระบวนการเรียนรู้และการศึกษาดูงาน ดังนี้ 1) สมาชิกมีกำลังใจ แนวความคิด ในการจะรวมตัวและพัฒนาพืชสมุนไพรให้มีความเข้มแข็งและการรวมกลุ่มที่มั่นคง 2) เครือข่ายการผลิตพืชสมุนไพร มองเห็นถึงศักยภาพของกลุ่มว่าสามารถขับเคลื่อนไปได้มากกว่าปัจจุบัน (การสนับสนุนองค์ความรู้ หน่วยงานราชการ การศึกษา เอกชน) 3) การมองภาพการผลิตพืชสมุนไพรที่กว้างขวางมากขึ้นกว่าการมองเห็นในพื้นที่ของตนเอง และ 4) สรุปประโยชน์ของการเก็บยาตามที่ตำราแพทย์แผนไทย ดังนี้ สรรพคุณของสมุนไพรไว้มิให้สูญไป ได้ตัวยามีสรรพคุณดี เพราะสรรพคุณของตัวยาชี้กับดินฟ้าอากาศ และให้ได้ตัวยาลูกต้องตามที่ตำราได้กำหนดไว้

ภาพกิจกรรม การส่งเสริมสนับสนุนองค์ความรู้ในการผลิตพืชสมุนไพร
วันศุกร์ที่ 17 มกราคม 2568
ณ วิสาหกิจชุมชนปลูกและแปรรูปสมุนไพรทบยายเชียง
หมู่ที่ 2 ตำบลทบยายเชียง อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก

ภาพกิจกรรม ศึกษาดูงานการผลิตและแปรรูปพืชสมุนไพรที่มีคุณภาพและได้รับมาตรฐาน
วันพฤหัสบดีที่ 6 กุมภาพันธ์ 2568
ณ วิทยาลัยการสาธิตสุพรรณบุรีจังหวัดพิษณุโลก ตำบลวังทอง อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก